

Yhdistyksen hallitus ja hyvä hallinto

12.10.2018

SOSTE

Viitekehys

- Yhdistyslaki
- Säännöt
- Johtosäntö (hallinto- ja taloussäntö)
- Hankintaohje
- Muut ohjeet
- Hyvät käytännöt

Viitekehys

- Strategia
- Toimintasuunnitelma
- Talousarvio

Säännöt

- Pakollisia ja vapaaehtoisia määräyksiä, ei velvollisuuksia sivullisille
- Viranomaistarkastus ja rekisterimerkintä
- Pätevyys ja lainmukaisuus voi tulla uudelleen arvioitavaksi jäsenen toimesta – yhdistysoikeudellinen riita-asia
- Itsenäisyys – voidaan kuitenkin mukauttaa esim. keskusjärjestön sääntöihin
- Esitys- ja kirjoitustavalle eikä johdonmukaisuudelle ei laissa vaatimuksia
- Jäntevyys ja luettavuus sekä loogisuus
- Tiukkojen sääntömääräysten noudattaminen saattaa tuottaa vaikeuksia

Yhteisölainsäädännön yleinen tehtävä

- Yritys-, vaikuttamis-, kulttuuri-, harrastus-, avustus-.... jne. organisaatioiden toiminnan järjestäminen
- Jäsenten, hallinnon ja velkojien keskinäisten suhteiden järjestäminen tasapainoisella tavalla
- Monimuotoiset käytännön tarpeet – joustavuus tärkeä ominaisuus
- Sopimusvapauden ja toimintamahdollisuuksien hallittu lisääminen ja ylläpitäminen jatkuvana tavoitteena

Hyvän hallinnon edellytyksiä

- Luottamushenkilöiden, toimivan johdon, muiden toimihenkilöiden, vapaaehtoisten rooli, tehtävät ja vastuut on määritelty selkeästi
- Yhteistyö toimii
- Tehtävät ja vastuut sekä päätöksenteko ja toimintatavat ovat selkeitä ja avoimia
- Hallitus ohjaa ja valvoo järjestön toimintaa jäsenistön edun nimissä
- Toiminnasta, taloudesta ja tuloksista raportoidaan selkeästi

Hallitus

- Yhdistyksen lakimääräinen edustaja
- Toimii kollektiivina eli tehtäviä hoidetaan yhteisesti
- Valmistelu- ja täytäntöönpanotehtäviä voidaan jakaa hallituksen jäsenten kesken
- Päätöksentekoa ei voida jakaa
- Vastaa siitä, että järjestön suunta on oikea ja on resurssit,
- Kokonaisvastuu; strategia

Hallitus

- Hallituksen tehtävänä on järjestää yhdistyksen hallinto ja valvoa sen toimintaa lain, sääntöjen ja yhdistyksen kokouksen päätösten mukaisesti
- Hallinto tulee järjestää siten, että yhdistys huolehtii lakisääteisistä ja sopimukseen perustuvista velvoitteistaan.
- Hallituksen on huolehdittava siitä, että yhdistyksen kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito on luotettavalla tavalla järjestetty.
- Hallitus edistää kaikkien jäsenten yhteistä etua.

Hallitus yhdistyksen organisaatiossa

- Hallituksen toimivaltaa rajaa yhdistyksen jäsenille kuuluva päätöksenteko-oikeus
- Yhdistyksen kokous/valtuusto voi antaa ohjeita hallitukselle
- Hallituksen huomioitava ohjeiden lain- ja sääntöjenmukaisuus ja vaikutukset yhdistyksessä

Hallinto- ja valvonta

- Hallinto: huolehtii toiminnan suunnittelusta ja organisoimisesta, mahdollistaa päätöksenteko (kokoukset ja kokousten valmistelu), kokouksen päätösten täytäntöönpano
- Talous ja omaisuus (kirjanpito, varainhoito, tilinpäätös)
- Jäsenluettelo
- Suhteet ulkopuolisiin: viranomaiset, sidosryhmät

Vastuu

- Vahingonkorvausvastuu
- Rangaistusvastuu
- Parlamentaarinen vastuu
- Hallituksen päätöksiä voidaan moittia tuomioistuimessa

Vahingonkorvausvelvollisuus

- Yhdistyslaki 39 §
- Hallituksen jäsen on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on toimiessaan tahallisesti tai tuottamuksellisesti aiheuttanut yhdistykselle
- Korvausvastuu yhdistykselle
- Vastuuvapaus
- Korvausvastuu jäseniä ja ulkopuolisia kohtaan; hallituksen jäsen on velvollinen korvaamaan yhdistyslakia tai yhdistyksen sääntöjä rikkomalla aiheuttamansa vahingon

Tahallinen tai tuottamuksellinen mennettely

- Pohjana huolellisuusvelvoite
- Yhdistyslaki ei säätele kattavasti miten vastuuseen joutuminen tämän lainkohdan perusteella lähemmin määräytyy
- Korvausvelvollisuus voi syntyä sekä osallistumisesta päätöksen tekemiseen että täytäntöönpanotoimista
- Myös valvontatehtävien laiminlyönti
- Korvausvelvollisuus syntyy vain, jos aiheutunut vahinkoa

Yhdistyksen korvausvelvollisuus

- Yhdistys voi joutua korvausvelvolliseksi ulkopuoliselle esim. sopimuskumppani, omalle jäsenelle tai sivulliselle
- Esim. tilaisuudet
- Vastuu syntyy johdon virheistä ja laiminlyönneistä sekä työntekijöiden ja vapaaehtoisten tuottamuksella aiheuttamista vahingoista

Vastuuta poistavia seikkoja

- Henkilö ei ole osallistunut päätöksentekoon tai täytäntöönpanoon
- Eriävä mielipide
- Sääntömääräinen tehtävänjako
- Valvontavastuu huomioitava
- Aktiivinen toiminta päätöksenteon vaikutusten estämiseksi

Rangaistusvastuu

- Rikosoikeudellinen vastuu
- Luottamusaseman väärin käyttäminen RL 36:5

KKO 2005:141, hallituksen vastuu

- Yhdistys (jääkiekkoseura) oli maksukyvyttömyydestään huolimatta jatkanut toimintaansa ja jättänyt seuran sopimussuhteessa olleiden pelaajien sopimuksen mukaiset eläkevakuutusmaksut osaksi maksamatta. Yhdistys hakeutui sittemmin konkurssiin. Kysymys yhdistyksen hallituksen jäsenten velvollisuudesta korvata pelaajille eläkevakuutusmaksujen maksamatta jäämisestä aiheutunut vahinko

KKO 2001:111

- Yhdistyksen hallitus oli yhdistyksen varojen sijoitustarkoituksessa myöntänyt yksityishenkilölle lainan, joka oli määrältään vastannut yhdistyksen noin neljän vuoden jäsenmaksutuloja ja muodostanut suurimman osan yhdistyksen varallisuudesta. Lainan määrän jäätyä yhdistyksen vahingoksi yhdistys vaati hallituksen puheenjohtajalta vahingonkorvausta. Velaksiannosta päättämisen katsottiin yhdistyslain mukaan kuuluneen yhdistyksen kokoukselle. Hallituksen puheenjohtaja oli velvollinen korvaamaan vastoin yhdistyksen toimielinten päätösvallan jakoa koskevia säännöksiä tehdystä toimesta yhdistykselle aiheutuneen vahingon.

Hallituksen jäsenet

- Hallituksen jäsenillä tulee olla yhdistyksen toiminnan kannalta mahdollisimman monipuolista ja laajaa osaamista sekä mahdollisuus käyttää riittävästi aikaa tehtävän hoitamiseen. Jäsenistön tulee kiinnittää huomiota tähän asiaan hallituksen jäseniä valitessaan.
- Jotta hallitus voi hoitaa tehtävänsä hyvin, sillä on oltava riittävästi oikea-aikaista tietoa yhdistyksen taloudesta ja toiminnasta. Kaikilla hallituksen jäsenillä on oltava samat tiedot, jotta heillä on tasapuoliset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet.

Hallituksen jäsen

- Jotta hallitus voi toimia kaikissa tilanteissa yhdistyksen edun mukaisesti, hallituksen jäseneksi ei valita yhdistyksen toimihenkilöitä. Eturistiriitojen välttämiseksi hallituksen jäseneksi ei valita myöskään sellaista henkilöä, joka saa yhdistykseltä merkittävää korvausta työ- tai muusta suorituksesta.
- Hallituksen jäsen voi hoitaa esimerkiksi yhdistyksen juoksevaan hallintoon kuuluvia tehtäviä. Tällaisen tehtävän hoitaminen ei aiheuta eturistiriitoja.

Jäsenyyden alkaminen ja päättymisen

- Toimikausi
- Hallituksen jäsen voidaan milloin tahansa toimikauden aikana erottaa tehtävästään
- Erottamiseen riittää pelkkä epäluottamus
- Voi menettää paikkansa kesken toimikauden myös toimikauden muuttamisen vuoksi
- Oikeus erota, yhdistyslaissa ei säännöksiä – painavasta syystä
- Hallitusta on täydennettävä (mahd. ylim. Kokous), jos jäseniä jäljellä niin vähän ettei ole päätösvaltainen

Huolellisuus- ja lojaliteettivelvoite

- Yhdistyksen hallituksen on toimittava huolellisesti ja edistettävä yhdistyksen etua.
- Hallitus edistää kaikkien jäsenten yhteistä etua.
- Järjestön brändi on ”priceless”

Hallituksen jäsenen toiminta

- Kulut
- Palkkio – säännöt tai yhdistyksen kokouksen (valtuuston) päätös
- Hallitus ei voi määrätä itselleen hallituksen jäsenyydestä sellaisenaan johtuvia palkkioita
- Voi päättää asianmukaisten palkkioiden maksamisesta jäsenelle tai muille toimeksiannosta suoritetuista tehtävistä

Hallituksen jäsenen toiminta

- Jäseneltä voidaan vaatia jonkintasoista aktiivisuutta
- Sisäinen tehtävänjako
- Ei voida velvoittaa osallistumaan kokouksiin mutta tehtävien laiminlyöminen voi aiheuttaa vahingonkorvaus vastuun

Tiedonsaanti

- Hallitusvastuu edellyttää, että hallituksen jäsenillä on käytössä tarvittavat tiedot
- Ei säädetty yhdistyslaissa
- Esim. oikeus saada kaikki pöytäkirjat, tutustua jäsenluettelon merkintöihin, taloustiedot
- Sopimukset, salassa pidettävien sopimusten osalta esim. kerrotaan sisältö tai annetaan luettavaksi

Edustusvalta

- Lakimääräinen edustaja eli kelpoisuus toimia yhdistyksen puolesta
- Yhdistyslaki rajoittaa; hallitus ei voi ryhtyä toimiin, joihin sillä ei ole lain mukaan oikeutta tai joita yhdistyksessä ei voida tehdä
- Kelpoisuuden ylittävät toimet ovat pätemättömiä
- Toimivallan ylitys: oikeustoimi ei sido yhdistystä, jos sopijapuoli tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää toimivallan ylityksestä, selonottovelvollisuus huomioitava

Hallituksen jäsenen esteellisyys

- Yhdistyslain mukaan hallituksen jäsen on esteellinen, jos hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa
- Ulkopuoliselle voi syntyä esteellisyyden vaikutelma, vaikka laissa tarkoitettua eturistiriitaa ei olisikaan olemassa. Luottamuksen ja avoimuuden kannalta arviointi on syytä tehdä huolellisesti, jotta esteellisyyden vaikutelmaa ei pääse syntymään.

Esteellisyys

- Yhteisölakien esteellisyys säännösten taustalla ajatus/tavoite yhdistyksen toiminnan tarkoituksen edistämisestä
- Halutaan välttää eturistiriitojen vaikutus päätöksen sisältöön
- Päätöksentekotilanteet vaihtelevat; vrt. yhdistyksen jäsen ("hänen yksityinen etunsa on ristiriidassa" – hallituksen jäsen ("hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa"))

Hyvä hallinto järjestöissä

- helpottaa ja kannustaa jäseniä osallistumaan yhdistysten toimintaan ja päätöksentekoon
- selventää hallituksen jäsenten ja muiden luottamushenkilöiden asemaa ja helpottaa näiden toiminnan ja päätöksenteon järjestämistä
- vähentää epäselvyyksiä ja niistä johtuvia erimielisyyksiä yhdistyksissä
- lisää yhdistyksen sidosryhmien luottamusta yhdistyksen toimintaan.

Hallitus

- Hallitus päättää omasta työskentelystään ja kokouskäytännöistään. Jos säännöissä on määräyksiä asiasta, ne pitää ottaa huomioon.
- Hallituksen jäsenten vastuun kannalta on tärkeää, että hallituksen päätöksenteko dokumentoidaan luotettavasti.
- Yhdistyksen jäsenellä ei ole oikeutta tutustua hallituksen pöytäkirjoihin, ellei yhdistyksen säännöissä ole toisin määrätty.

Hallitus

- Jos hallituksen kokouksessa on käsitelty jäsenen liittyvää asiaa, hänellä on oikeus saada tieto kyseisestä asiasta. Tieto voidaan antaa jäsenelle esimerkiksi toimittamalla jäljennös hallituksen pöytäkirjan kohdasta.

Edellytykset

- Päätöksentekovalmius
- Riittävät tiedot (ei säännöksiä yhdistyslaissa)

Hallituksen puheenjohtaja

- Hallituksen puheenjohtaja johtaa hallitustyöskentelyä
- PJ on johtavan toimihenkilön esimies.
- Puheenjohtaja huolehtii/vastaa johtavan toimihenkilön kanssa hallituksen kokousten huolellisesta valmistelusta ja siitä, että hallituksen jäsenillä on hyvissä ajoin ennen hallituksen kokousta tieto käsiteltävistä asioista
- Puheenjohtajan asemasta voidaan määrätä säännöissä
- Ei toimielin
- Rajattu mahdollisuus tehdä yhdistyksen puolesta sitoumuksia ja esittää kannanottoja

Hallitus ja puheenjohtaja

- Vastaa toiminnan puitteista ja niiden valvonnasta
- Varmistaa, että järjestön säännöt ovat ajan tasalla ja
- että niitä ja toiminta-ajatusta noudatetaan
- Pitää huolta johtosäännöstä, talousjohtosäännöstä, ja muista käytännön ohjeista
- Vastaa tilin- ja sisäisestä tarkastuksesta
- Palkkaa pätevät henkilöt operatiiviseen johtoon Strategian ajantasaisuus ja hereillä toimintaympäristön muutoksista.

Tiedonsaanti

- Hallitusvastuu edellyttää, että hallituksen jäsenillä on käytössä tarvittavat tiedot
- Ei säädetty yhdistyslaissa
- Esim. oikeus saada kaikki pöytäkirjat, tutustua jäsenluettelon merkintöihin, taloustiedot
- Sopimukset, salassa pidettävien sopimusten osalta esim. kerrotaan sisältö tai annetaan luettavaksi

Johtava toimihenkilö

- Johtava toimihenkilö on yhdistyksen päivittäistä toimintaa ja hallintoa johtava työntekijä, joka toimii hallituksen johdon ja valvonnan alaisena.
- Tehtävistä ja vastuista voi olla kirjallinen kuvaus säännöissä tai johtosäännössä
- Johtava toimihenkilö antaa hallitukselle sen tehtävien suorittamisen kannalta tarpeelliset tiedot.

Johtava toimihenkilö

- Käytännön toiminta ja toimeenpano
- Operatiivinen johtaminen
- Riittävä selvyys mitä saa tehdä itsenäisesti
- Oikeus valita työkalut
- Asioiden valmistelu ja esittely sekä toimeenpano
- Toimiston johtaminen

Yhdistysten hyvä hallintotapa suositus

- <http://www.soste.fi/ajankohtaista/julkaisut/jarjestotoiminnan-kehittaminen.html>

Kiitos!

Maarit Päivike

Lakimies

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

maarit.paivike@soste.fi, p. 040 571 1314

SOSTE

